

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา การมองคลานรถเป็นสถานบ้านสำคัญสถานบ้านหนึ่งที่เริ่มวางหลักเบื้องต้นในการปกครอง แม่คุณติดใจลักษณะที่ฟ่ายสามีและภรรยาให้ใส่เช่นเดียวกัน ในครอบครัวที่เคร่งครัดในระเบียบประเพณี แต่ละคนในครอบครัวจะเคร่งครัดต่อหน้าที่และข้อผูกพันของตนตลอดทั้งความรัก และความสามัคคีที่ตนยึดถือปฏิบัติ สร้างต้องเดินตามบูรุษในการปฏิบัติหน้าที่-สังคม ในเยาว์วัยสตรีจะต้องเชื่อฟังบิดาและพี่ชายก่อน เมื่อแต่งงานแล้วจะต้องเชื่อปฏิบัติตามสามี ภรรยาต้องเป็นฝ่ายเข้าร่วมในครอบครัวสามี ขณะนั้นสามีจึงเป็นเสมือนผู้เป็นใหญ่ในครอบครัวนั้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงต้องขยายตัวตลอดไป และการมีผัวเดียว เมียเดียว จึงเป็นกฎตายตัวในทุกครอบครัว อย่างไรก็ดี การอยู่กินกันโดยมิได้สมรสก็ยังเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติกันอยู่ ความจริงแล้วยังเป็นเรื่องที่ควรปฏิบัติกันให้ถูกไม่มีบุตรลึบต่อตระกูลและไม่รักษาประเพณี สำหรับในบ้านเป็นหน้าที่ของภรรยาหัวลงมากกว่าภรรยาน้อย และถูก ๆ ที่เกิดจากภรรยาน้อย ถ้าไม่คำนึงถึงกฎหมายศึกธรรมหรือกฎหมายสังคม สามีและภรรยาที่มีสิทธิ์จะห่าร่างกันได้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่ชายกับน้องชาย การเคารพนับถือกันให้ถือตามลำดับ เกิดก่อนและเกิดหลัง 在การปฏิบัติเช่นนี้ถือว่ามีคุณค่ายิ่งในสังคมและหลักจริยธรรม

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกันเพื่อน การสร้างมิตรภาพจะต้องอาศัยความซื่อตรง ความไว้วางใจกัน ผู้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มักจะเจริญก้าวหน้าในชีวิต ผู้ปฏิบัติตามคุณธรรม เหมือนมีเพื่อนบ้านอยู่ข้างเคียงทุกเมื่อ

สรุปได้ว่า จริยธรรมจีนเน้นในเรื่องชุมชนและความเป็นบีกแห่งของสังคม โดยขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของสมาชิกแต่ละคน และแต่ละกลุ่มในสังคมที่จะต้องปฏิบัติตามธรรมชาติ ด้วยความสำนึกรักในหน้าที่และสิทธิของตน ถ้าไม่มีอุปสรรคใด ๆ แล้วคุณลักษณะทางศีลธรรมอาจฝึกฝนให้พัฒนาขึ้นได้ ผู้ใหญ่ควรปฏิบัติตามให้เป็นแบบอย่าง และอุทิศตนเพื่อรับใช้สังคม มนุษย์ สิ่งที่ก่อให้เกิดประเพณีในอดีตได้เน้นให้เห็นความสำคัญของความกตัญญูต่อที่ของบุตรธิดา เช่นเดียวกับการสร้างความมั่นคงทางสังคม เพราะก่อให้เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตน และความเชื่อถือในกฎหมายที่ต่าง ๆ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเจริญก้าวหน้า สามารถกำจัดอุปสรรคนานาชนิดได้ด้วยค

จริยธรรมอิสลาม

คำสอนที่สำคัญอันเป็นมุลเหตุให้เกิดศรัทธาของศาสนาอิสลามมี ๕ ประการ (H.Titus, 1966: 515) คือ

1. เชื่อในพระเป็นเจ้าองค์เดียว ได้แก่ พระอัลเลาะห์ พระองค์มีอำนาจมากและเป็นผู้ปักธงจักรวาลที่สมบูรณ์ยิ่ง เป็นผู้ตัดสินองค์สุดท้ายมีเงินรามณ์สูงยิ่ง สามารถให้รางวัล และลงโทษได้ ผู้ทำดีไปสู่สวรรค์ ผู้ทำความชั่วยอมตนกรอันสะพรึงกลัว
2. เชื่อในเทวทูต เพราะเทวทูตเป็นผู้รับใช้พระเป็นเจ้า ผู้ที่สามารถนำความประนานของมนุษย์ให้สำเร็จได้ เทวทูตฝ่ายชั่ว คือปีศาจร้าย
3. เชื่อในคัมภีร์กุระอ่าน เพราะเป็นคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์
4. เชื่อในศาสตรพยากรณ์ของพระอัลเลาะห์ ซึ่งมีพระนามะหมัดเป็นองค์สุดท้าย และยังใหญ่ที่สุด
5. เชื่อในการตัดสิน มนุษย์ได้รับยกย่องว่า จิตใจสูง และจะได้รับการตัดสินตาม การกระทำของตน สวรรค์หรือนรกเป็นรางวัลของแต่ละคน นุสลิมทุกคนจะได้รับความคุ้มครองในที่สุด

ในคัมภีร์กุระอ่านจะพบว่าหาดายตอนได้รับรวมอุดมคติทางจริยธรรมขั้นสูงและการทำลายกิเลสเพื่อความถูกต้อง บรรคนะของชาติวันตกสมัยใหม่เห็นว่าจริยธรรมมุสลิมจะผสมผสานแบบเดิมกับมาตรฐานสมัยใหม่ โดยเห็นด้วยกับการบริจากทาน ความมีใจเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์ ความมีมนุษยธรรมต่อท่าส ให้ความเอื้อเพื่อต่อคนกำพร้า และเว้นจากการดื่มนำ้มา ทำการอุกประราษบัญญัตต่อต้านอัตตินิบทกรรม ความไม่มีมนุษยธรรม การลักขโมย การเล่นการพนัน การพูดให้ร้ายผู้อื่น การให้พยานเท็จ การให้ภัยยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยสูง การพูดหลอกลวง และการบริโภคสิ่งมีนมา ส่วนบางสิ่ง เช่น การมีท่าทางไว้ใจ และการมีกรรยาได้หลายคนไม่ได้ห้ามไว้ พระนามะหมัดยอมรับท่าทางไว้ใจ อันเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยสังคมที่พระองค์รับผิดชอบ ดังนั้น พระองค์ได้สร้างสถาบันขึ้นโดยปฏิรูปให้เหมาะสม อันเป็นความต้องการของมนุษยชาติ ลัทธิมีเมียมาก และลัทธิมีสามีได้หลายคนในเวลาเดียวกันได้เคยปฏิบัติกันมาและขนบธรรมเนียมประเพณียอมรับมาก่อนสมัยของพระนามะหมัด พระองค์ไม่เห็นด้วยในแบบที่มีสามีได้หลายคน แต่ครั้งครั้นในประเพณีมีเมียได้หลายคนแต่ให้จำกัดไว้เพียงสี่คนการตัดสินลงด้วยการสมรสและการมีนางบ่าเรือกีไม่ได้มีห้ามไว้

มักจะมีข้อกำหนดไว้ว่า ศาสนาอิสลามอาพิธกรรมและศีลธรรมเข้าไปปะปนกัน แล้วสร้างจริยธรรมขึ้นเป็นกฎหมายใช้ได้อย่างถูกต้อง การพัฒนาในอดีตภายใต้เงื่อนไขใหม่ ๆ

และปรับปรุงการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ยังมีอยู่ ในปัจุบัน การพัฒนาภูมายเหตุผล และความรู้เรื่องประสาดหัศจรรย์ และบรรยายกาศทางความคิดเห็นใหม่ ๆ ยังอาศัยอิทธิพลอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่เจริญแล้ว (บุญมี แท่นแก้ว, 2539: 8, 10-12, 34-37)

5.3 องค์ประกอบของจริยธรรม

นักวิชาการและนักการศึกษาได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนวนิว และเพญแข ประจำปีงจก (2520: 4-6) ได้แบ่งองค์ประกอบทางจริยธรรมของมนุษย์โดยพิจารณาจากลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การที่มนุษย์มีความรู้ว่าการกระทำต่าง ๆ นั้นชนิดใดสังคมยอมรับว่าดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดควรลงโทษ เปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา ส่วนใหญ่เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด โดยในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังเป็นพิเศษ

2. ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรม มีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรม เพราะทัศนคตินี้จะรวมถึงความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เช่นเดียวกัน ขณะนี้ทัศนคติเชิงจริยธรรมซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญที่จะใช้ทำงานพุทธิกรรม เชิงจริยธรรม ได้ແມ່ນยำกว่าการใช้ความรู้เชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว และทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ในเวลาหนึ่ง ๆ

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลรู้จักใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพุทธิกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้ที่จริยธรรมในระดับแตกต่างกันอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ และบุคคลที่มีการกระทำเหมือนกัน อาจมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำและท้ายสุด ระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้ นักพัฒนาการทางจริยธรรม คือ เพียเจต์ และโคลเบิร์ก (Piaget and Kohlberg) ได้ใช้การยังเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น นอกจากนี้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และมีความสัมพันธ์กับพุทธิกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลด้วย

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ หรือองค์รวมการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ที่สังคมยอมรับหรือสนับสนุน เช่น การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้อ่อนไหว ได้ยาก เป็นต้น นอกจากนี้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่เข้ายาวไปหรือในสภาพที่ยั่งยืนให้บุคคลกระทำผิดกฎหมายที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวบางประการ เช่น การโง่ลึกลงเงินทองหรือคะแนน การลักขโมย การกล่าวเท็จ เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ชื่อสัตย์นี้ ผู้นี้ จริยธรรมสูง ย่อมคงเว้นการกระทำดังกล่าว พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความ平安และความทุกข์ของสังคม

พระราชบัญญัติ (2518: 11) ได้แบ่งจริยธรรมออกเป็น

1. จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก หรือทัศนคติของบุคคล ซึ่งเป็นภารกิจที่ทำให้เกิดจริยธรรมภายนอก

2. จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นการกระทำภายนอก ที่เราสังเกตเห็นได้ เช่น การเอาใจใส่ในการทำงาน ความมีระเบียบวินัย แต่จริยธรรมที่แท้จริงนั้นจะต้องมีความเป็นอิสระไม่ตกอยู่ในเงื่อนไขภายนอก เช่น ทำงานเพื่อผลของงานไม่ใช่เพื่อเงิน

ในการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523: 3) ระบุว่า จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ด้วยความสามารถตัดสินแยกความถูกต้องของจากความไม่ถูกต้อง ได้ด้วยการคิด

2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์เวลาล้อมต่าง ๆ กัน

ในการศึกษาจริยธรรมของบุคคลและสังคมในประเทศไทยนั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523: 3) และรองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพร อุวรรณโณ (2536: 541) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของจริยธรรมว่า แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านปัญญาทางจริยธรรม (Moral Cognition) หมายถึง ส่วนที่เป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมในอันที่จะทำให้บุคคล

สามารถประเมิน ตัดสินหรือแยกแยะว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก หรือเป็น พฤติกรรมที่ผิดไม่ควรประพฤติปฏิบัติ องค์ประกอบส่วนนี้จะประกอบด้วย ความรู้ทางจริยธรรม ความเชื่อทางจริยธรรม ค่านิยมทางจริยธรรม การใช้เหตุผลทางจริยธรรม และการตัดสินทางจริยธรรม

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Affection) หมายถึง ความรู้สึก หรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมว่า มีความพอดีหรือไม่พอดี ชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งองค์ประกอบส่วนนี้ประกอบด้วยปัจจัยอย่างคือ ความละอาย ความอับอาย เจตคติเชิงจริยธรรม หรือความรู้สึกชอบไม่ชอบ และปฏิกิริยาเชิงจริยธรรม

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ องค์ประกอบส่วนนี้ประกอบด้วยปัจจัยอย่างที่พฤติกรรมที่ถูกทางจริยธรรม หรือผิดทางจริยธรรม

ขัยพร วิชาชาน และคณะ (2525: 22-43) “ได้สรุปองค์ประกอบของจริยธรรมโดยจำแนกออกเป็น 3 อายุ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) เป็นส่วนประกอบของความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่าพฤติกรรมใดที่ดี ที่ถูกที่ควรและพฤติกรรมใดที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร ไม่ชอบ ไม่ชอบ เป็นต้น มโนทัศน์อื่น ๆ ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ “ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Belief) การตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgement) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่า มีความพอดีหรือไม่พอดี ชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น มโนทัศน์อื่น ๆ ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ “ได้แก่ ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) ทัศนคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพฤติกรรมที่ตัดสินได้ว่าดี ไม่ดี ถูก ไม่ถูก ควรหรือไม่ควรเพียงใด มโนทัศน์อื่น ๆ ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ “ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำการทางจริยธรรม (Moral Action) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

ขันหนนี ทุมโภสิต (2534: 11) ได้สรุปองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) หรือส่วนประกอบของความรู้ (Moral Reasoning) หรือมิติของความรู้ (Knowledge) หรือความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought)
2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) หรือส่วนประกอบของอารมณ์ ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) หรือมิติของความรู้สึก (Feeling) หรือความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling)
3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) หรือส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรม และการแสดงออก (Moral Conduct) หรือมิติด้านความประพฤติ (Conduct) หรือพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

ประภาครี สีหำป่าໄพ (2540: 48) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตเป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบ เรียบร้อยประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ระเบียบวินัย (discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง สังคมที่ขาดกฎหมายที่ทุกคนสามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจ ย่อมเดือดร้อนระสำราญ ขาดผู้นำผู้ตัดสินใจ ขาดระบบที่กระชับความเข้าใจ เป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติการอย่างนั้นระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิด สิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคล ชาติใด ไร้ระเบียบวินัย ย่อมยากที่จะพัฒนาไปได้ ทัดเทียมชาติอื่น จึงควรประพฤติตามเจตปัจจัยของเพื่อสังคม

2. สังคม (society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผนก่อให้เกิดชนบทธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันเป็นความมีระเบียบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นกลุ่มนี้ที่ขยายวงกว้างเรียกว่า สังคม

3. อิสระเสรี (autonomy) ความมีสำนึกระบบที่พัฒนาเป็นลำดับก่อให้เกิดความอิสระสามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิต มีความสุขอยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถนำไปใช้เพื่อตนตามเสรีภาพและพัฒนาได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองและซักนำตนเองให้อยู่ในทำนองคล่องธรรม สามารถปกครองตนเองได้

จริยศึกษา

(Moral Education)

1. หลักจริยธรรม (Moral Principles) - การลงโทษและเชื่อฟังในส่วนตน (self) - การแลกเปลี่ยนแต่ละบุคคลที่ปฏิบัติต่อกัน (exchange) - ความสัมพันธ์กัน (relationship) - ระบบสังคม (social system) - ศิทธิหน้าที่เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันตามสัญญา (utility and contract) - หลักساгалที่เป็นมิโนธรรม (universal)	2. การอธิบายคุณค่า (Value Clarification) - การเลือก (choosing) จากตัวเลือกหลายทาง ความต่อเนื่องที่ควรเลือกได้ด้วยตนเอง - การกำหนดค่า (prizing) ยึดยั้งในสิ่งที่ตนเลือก ได้ว่ามีคุณค่าเพียงไร - การปฏิบัติ (acting) นำสิ่งที่เลือกและตีตราค่าคุณค่าแล้วมาประพฤติ เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต	3. องค์ประกอบของจริยธรรม (Moral Elements) - ระเบียบวินัย (discipline) ความประพฤติที่เป็นไปตามข้อตกลงของสังคม ได้แก่ กฎหมาย จริยธรรม ประเพณี - สังคม (society) มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม กระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับ - มีอิสรภาพที่จะปกครองตนเอง ได้ (autonomy) มีเสรีภาพส่วนบุคคล มีสำนึกระบบโนธรรม ที่แท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรมนั้นจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) หมายถึง ส่วนที่เป็นความคิด ความรู้ ความเข้าใจหรือความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม อันทำให้บุคคลสามารถประเมินหรือแยกแยะได้ว่าพฤติกรรมใดดีหรือไม่ดี ถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควร ได้ด้วยการคิด มองทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral thought) ค่านิยม

ทางจริยธรรม (Moral values) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral belief) การตัดสินทางจริยธรรม (Moral judgement) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral reasoning) และความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมว่ามีความพอดีหรือไม่พอดี ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ทัศนคติทางจริยธรรม (Moral attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral feeling of Moral affect) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินใจได้ว่าดี ถูก ควร หรือไม่ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral conduct) การกระทำการทางจริยธรรม (Moral act) บุคลิกภาพทางจริยธรรม (Moral character) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral behavior)

องค์ประกอบของจริยธรรมตามความคิดเห็นของชาวต่างประเทศ

โรเจอร์ บราวน์ (Roger Brown, 1965: 411-412) ได้แบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 มิติ ได้แก่

1. มิติของความรู้ (Knowledge) เป็นส่วนของความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม
2. มิติของความรู้สึก (Feeling) เป็นส่วนของความรู้สึกต่อพฤติกรรมทางจริยธรรม ว่าพอดีหรือไม่พอดี ชอบหรือไม่ชอบ
3. มิติค่านิยม (Conduct) เป็นส่วนของพฤติกรรมต่อตนเอง ผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถแสดงออกให้เห็นได้ว่า ถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควรเพียงใด

เมล ฮอฟฟ์แมน (M.L.Hoffman 1979: 958-966) ได้แบ่งจริยธรรมเป็นกระบวนการอิสระ 3 กระบวนการ ได้แก่

1. ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) เป็นกระบวนการความเชื่อความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมและเป็นส่วนที่ใช้ในการตัดสินความถูกต้องและความเหมาะสมของพฤติกรรมทางจริยธรรม
2. ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral feeling) เป็นกระบวนการทัศนคติเชิงจริยธรรมที่แสดงถึงความชอบหรือ เมชอบตอบพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ เดประสบหรือประพฤติ

3. พฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior) เป็นกระบวนการแห่งการกระทำอันมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการรู้ประธรรมที่ปรากฏให้ตัดสินได้ว่าถูกต้องหรือเหมาะสมเพียงใด

ประเภทของจริยธรรม

โภวิท วรพิพัฒน์ นบป. ได้แบ่งประเภทของจริยธรรมตามระดับพัฒนาการของเด็กดังนี้

1. จริยธรรมซึ่งมุ่งให้บุคคลรู้จักตนเอง
2. จริยธรรมซึ่งมุ่งให้บุคคลเข้าสังคมหมู่เล็กได้
3. จริยธรรมซึ่งมุ่งให้บุคคลเข้าสังคมหมู่ใหญ่ได้
4. จริยธรรมซึ่งมุ่งให้บุคคลรู้จักกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ
5. จริยธรรมซึ่งมุ่งให้บุคคลรู้จักสังคมอันเป็นธรรมะสูงสุด

พรรนทิพย์ ศิริวรรณบุคย์ (2527: 32-33) ได้แบ่งจริยธรรมเป็น 5 ประเภท โดยจำแนกจากพฤติกรรมจริยธรรม ดังนี้

1. จริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเอง ได้แก่ การควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง การกระทำต่อตนเอง

2. จริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นต่อผลประโยชน์ส่วนรวม

3. จริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การกู้ยืม สัมมาชีพ มิจฉาชีพ

4. จริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การต่อต้าน การมีส่วนร่วม ทางการเมือง

5. จริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การควบคุมสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสะสม ความสัมพันธ์กับสัตว์และความสัมพันธ์กับสิ่งหนึ่งในธรรมชาติ

แสง จันทร์งาม (2534: 219-221) แบ่งจริยธรรมออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. ประเภทสร้างความเจริญแก่ตนเอง เช่น ความยั่นขันแข็ง ความอดทน ความประยัค ความรักในความสะอาด เป็นต้น

2. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ เช่น ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความเคารพต่อระเบียบกฎหมายที่ เป็นต้น

3. ประเภทส่งเสริมชาติบ้านเมือง เช่น ความเสียสละ ความเห็นแก่ส่วนรวม ความรักชาติ ความเคารพนับถือศาสนา ความงดงามกัดดีต่อพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ปัญญา เมฆบุตร (2534: 117-118) มีความเห็นว่า จริยธรรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง กับพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่มีผลโดยตรงกับสิ่งแวดล้อม จะนั้นจึงแบ่งจริยธรรมออก เป็น 3 ประเภทหลักที่สำคัญ คือ

1. จริยธรรมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นคุณลักษณะทางความประพฤติที่มนุษย์ควรยึดถือปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. จริยธรรมระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เน้นในเรื่องของศีลธรรม

3. จริยธรรมระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เน้นในเรื่องหน้าที่พลเมือง

5.4 ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม

จริยธรรมนี้พัฒนาการเป็นลำดับจากวิชาการกจนถึงตลอดชีวิต การพัฒนามีลักษณะ ทฤษฎีที่สำคัญแบ่งเป็น 3 แนวทางใหญ่ คือ

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) จริยธรรมกับมนโนธรรม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์อยู่ในสังคมกู่มิให้ก็จะเรียนรู้ความผิดชอบชั่วคี จากสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้นจนมีลักษณะพิเศษของแต่ละสังคมที่เรียกว่า เอกลักษณ์ เป็นกฎเกณฑ์ให้ประพฤติ ปฏิบัติตามข้อกำหนดโดยอัตโนมัติ คนที่ทำชั่วได้รู้สึกสำนึกรักใคร่หรือโกรธปะยะใจตนเอง ถือว่าได้รับการลงโทษด้วยตนเอง เมื่อสำนึกรักแล้วพึงจะเร็นไม่ปฏิบัติอีกโดยไม่ต้องมีสิ่งควบคุมจากภายนอก เป็นการสร้างมนโนธรรมขึ้นมาโดยไม่จำเป็นต้องสนใจองค์ประกอบของลำดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม

ในลักษณะทฤษฎีเช่นนี้ บทบาทของการศึกษา คือการพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อเสริมสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ระบบเศรษฐกิจและสังคมต้องการ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือการศึกษาเพื่อบรรฝึกฝนการนำสติปัจ្យญาไปใช้เป็นประโยชน์แก่กล้า ยิ่งขึ้น พยายามแสวงหาจุดมุ่งหมายให้แก่ชีวิต คือความเป็นอยู่อย่างดีที่สุด หรือการมีอิสรภาพ การศึกษาจึงเป็น “กิจกรรมของชีวิต โดยชีวิต เพื่อชีวิต เป็นความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและรู้จักเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน” (พระราชบรมนี, 2518: 71)

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) อธิบายการเกิดของจริยธรรมว่า เป็นกระบวนการสังคมประกitic (Socialization) โดยการซึมซาบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากสังคมที่เติบโตมา รับเอาหลักการเรียนรู้เชื่อมโยงกับหลักการเสริมแรง และการทดแทนสิ่งเร้า (Stimulus Substitution) รับแนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์เป็นรูปแบบ โดยยึดถือว่าการเรียนรู้คือการสังเกตเลียนแบบจากผู้ใกล้ชิดเพื่อแรงจูงใจ คือเป็นที่รักที่ยอมรับในกลุ่มพวงเดียวกัน กลุ่มต้นแบบเพื่อเป็นพวงเดียวกัน

ในลักษณะเช่นนี้ สถาบันหรือกลุ่มสังคมมือที่พิเศษต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โรงเรียนจะได้รับความคาดหวังจากสังคมอย่างมาก ในการเป็นสถาบันที่ปลูกฝังรูปแบบและเสริมสร้างการเลียนแบบจากตัวอย่างในสังคมให้แก่นักเรียน พึงระมัดระวังในการสอน เพราะถ้าขาดความสามารถในการอธิบายเหตุผลให้เด็กเลียนแบบใช้อารมณ์ และวางแผนงานแทน จะทำให้เด็กรู้สึกเป็นศัตรุต่อผู้ควบคุมพฤติกรรมทุกรายดับ ตั้งแต่บิดามารดา ครู ไปจนถึงตำรวจพ่องอบรมให้เด็กรู้ขั้นรับผิดชอบชั่วคราว รู้สึกละเอียดที่ทำชั่ว ให้ความคิดเห็นผล และความสำนึกระโนดในการลงโทษและรางวัลเด็ก เป็นผลเมื่อที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ จึงมีหน้าที่ต้องจัดและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ให้อิ่มा�నวยต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม (ชำรุด วุฒิจันทร์, 2524: 140-142) เป็นที่ยอมรับว่าครูเป็นผู้มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนเป็นแบบอย่างในการปลูกฝังคุณธรรม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีของอลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) นักจิตวิทยาชาวแคนาดา ตามทฤษฎีของแบนดูรา การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งจะเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับโดยตรง และอีกส่วนหนึ่งจะเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งมี 3 ประเภท คือ ตัวแบบจริง ได้แก่ ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมจริงให้เห็น ตัวแบบสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบในโทรทัศน์ ภาพยนตร์หรือรูปภาพต่าง ๆ และตัวแบบประเภทสุดท้าย ได้แก่ คำบอกเล่า หรือสารบันทึก ซึ่งจะปรากฏในรูปของคำพูดและข้อเขียนต่าง ๆ ผลกระทบประสบการณ์ตรงและการสังเกตตัวแบบทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว จะทำให้เกิดการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม ทำให้สามารถคาดหวังได้ถึงวิธีการที่จะนำผลที่พึงประสงค์มาสู่ตน และในขณะเดียวกันก็มองเห็นวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงผลที่แล้วร้ายต่าง ๆ การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมต่าง ๆ และนำไปสู่การตั้งมาตรฐานการประพฤติสำหรับตนเอง ตลอดจนการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น (ขัยพร วิชาชากุล, 2525)

จากการศึกษาจริยธรรมตามแนวทางทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจะพบว่า การปฎูกฝังจริยธรรมให้แก่บุคคลนั้นจะต้องใช้วิธีการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการสร้างเชื่อนไนให้บุคคลประสบด้วยตนเอง หรือการให้เห็นแบบอย่างหรือการยกกล่าวอบรมให้บุคคลเกิดความเชื่อ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลรู้จักความคุณพุทธิกรรมที่ไม่เหมาะสมและแสดงออกเฉพาะพุทธิกรรมที่เหมาะสม (วรรณพาก ฤกษ์สถาพร, 2538: 30)

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Theory) จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติดินส์พันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคล ซึ่งมีผู้มีภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ

การพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์มี 3 ขั้น คือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี) ยังไม่เกิดจริยธรรม แต่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์พัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น
2. ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง (อายุ 2-8 ปี) เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ มีการคิดก่อนปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งในขณะแรกเริ่มจะไม่ค่านึงถึงเหตุผลของคำสั่งนั้น
3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (อายุ 8-10 ปี) เกิดหลักความคิดพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคม คลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอก เริ่มมีความคิดเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

ทฤษฎีของเพียเจ็ตท์ 3 ขั้น ในการพัฒนาจริยธรรมนี้ เป็นที่ยอมรับมีผู้ศึกษาแนวทางต่อมา คือโคลเบอร์ก ได้แบ่งจริยธรรมออกเป็น 6 ขั้น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้ (Kohlberg, 1964: 405-406)

ระดับของจริยธรรม	ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
<p>1. ก่อนเกณฑ์ (2-10 ปี) คือการกระทำการตามสิ่งที่ตนต้องการเป็นใหญ่ หนีการลงโทษ และแสวงหารางวัล</p> <p>2. ตามเกณฑ์ (10-16 ปี) คือการกระทำการสังคม ระบุเป็น ประเพณี กฏหมาย ศาสนา มีการเลียนแบบและทำตามเพื่อให้ผู้อื่นเห็นชอบ ต่อมาจึงคำนึงถึงบทบาท และหน้าที่ของตนในสังคม</p> <p>3. เห็นอุกฤษฎ์ (16 ปีเป็นต้นไป) คือการวิเคราะห์ด้วยตนเองก่อนตัดสิน โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นในส่วนที่เป็นสากล อยู่นอกเหนืออุกฤษฎ์ในสังคม ของตน มีจริยธรรมในขั้นสูงสุด</p>	<p>1. การเชื่อฟังและการลงโทษ (2-7 ปี) (Obedience and Punishment)</p> <p>2. การแสวงหารางวัล (8-10 ปี) (Exchange)</p> <p>3. การทำความเห็นชอบของผู้อื่น (Conformity)</p> <p>4. การทำตามหน้าที่ในสังคม (Social-System)</p> <p>5. การทำตามกฎเกณฑ์และข้อตกลง (Contract)</p> <p>6. การยึดในมโนธรรมตามหลักสากล (Universal)</p>

ทฤษฎีของโคลเบิร์ก (Kohlberg's Theory)

ลอว์เรนซ์ โคลเบิร์ก เป็นนักการศึกษาด้านจริยธรรมที่มีชื่อเสียงมาก เป็นผู้นำทฤษฎีจริยศึกษาที่สังเคราะห์เอาของเด็กความรู้ทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และศึกษาศาสตร์มาประกอบกันเข้าเป็นทฤษฎีบูรณาการ (Integrated Theory) และนำมาใช้ในการจัดการค้านจริยศึกษา (Moral Education)

ทางค้านการศึกษาโคลเบิร์กเสนอการจัดจริยศึกษาให้ครุภัยความเข้าใจและนำไปใช้ปฏิบัติในการสอน ทฤษฎีของโคลเบิร์กมีส่วนคล้ายคลึงและได้รับอิทธิพลมาจากนักปรัชญาหลายคน ได้แก่ โสกราติส คานต์ רוว์ลส์ ดิวอี และเพียเจ็ต

โคลเบิร์ก วิเคราะห์หลักจริยธรรมว่าเป็นลำดับหรือระบบของแนวทางสำหรับพัฒนาการเลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่มีให้เลือกอย่างหลากหลาย ผ่านการทางจริยธรรมมี 6 ลำดับขั้น ที่อาจนำไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเลือกได้ในสถานการณ์ของการพิจารณาสิ่งที่เป็นคุณธรรม ลำดับขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development) มีดังต่อไปนี้

1. การลงโทษและการเชือฟัง พิจารณาในด้านประเด็นของการถือเอาอัตตาของตัวเองเป็นใหญ่

2. เป้าหมายตามลักษณะเฉพาะรายบุคคล และการแลกเปลี่ยนกันอย่างเสมอภาคที่ตกลงกันเพื่อจะขอมรับความคิดเห็นและกันในสังคม ในลำดับขึ้นนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของบุคคลอื่น โดยมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งในส่วนรายบุคคลอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง

3. ความสัมพันธ์และการทำตามเป็นการแลกเปลี่ยนกันในความคาดหวัง การติดต่อประสานงานและความศรัทธายิ่มมั่น ไว้วางใจต่อผู้อื่น โดยการปฏิบัติที่ดีงามต่อ กัน ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในขึ้นนี้เป็นการให้ความสำคัญอย่างกว้างขวางลึกซึ้งต่ออุปภัต บุคคลที่จะเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น โดยแสดงให้เห็นว่ามีความรู้สึก มีข้อตกลงและความคาด หวังร่วมกัน

4. ระบบสังคมและความมีสติรับผิดชอบที่จะให้มีการดำเนินการตามหน้าที่ที่ตนกระทำในสังคมนั้นเพื่อรักษาและเปลี่ยนทางสังคม และทำหน้าที่ของสังคม ซึ่งต้องรักษาสถาบันให้ดำเนินไปอย่างร่วมรวม โดยส่วนรวม บุคคลต้องความบทบาทและระเบียบและให้เห็นความแตกต่างของสังคมกับข้อตกลงหรือข้อเรียกร้องจากการติดต่อกันเป็นส่วนตัว

5. สิทธิพื้นฐาน และพันธะสัญญาทางสังคมที่จะใช้กับประชาชนโดยส่วนรวม จะต้องบีดถือความค่านิยมซึ่งมีความหมายแตกต่างกันไป รวมทั้งความคิดเห็นซึ่งมีอยู่เฉพาะกลุ่มน้ำ นาร่วมกันเป็นพันธสัญญาของสังคมร่วมกัน จึงต้องกำหนดกฎหมายขึ้นใช้ และมีหน้าที่จะ ทำให้กฎหมายนี้ใช้ได้ผลเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

6. หลักจริยธรรมสากลถือเป็นการแนะนำทางให้มุขยชาติกระทำการข้อ กำหนดของสังคมพื้นฐานของแต่ละแห่ง โดยภาพกว้างและลึกจะถือความเคารพนับถือใน บุคคลอื่นเป็นจุดหมายมิใช่เป็นวิธีการความยุติธรรม คือสังธรรม ไม่ขึ้นกับวัฒนธรรมเฉพาะ แห่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งเท่านั้น สังธรรมนี้จะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติคือ การวิเคราะห์จริยธรรมของโคลเบิร์ก เปิดเผยให้เห็นถึงร่องสำคัญ คือ

1. หลักจริยธรรม เป็นข้อปฏิบัติหรือแนวทางเมื่อต้องเผชิญกับทางเลือกในคุณ ธรรมหลายทางและการปฏิบัติคุณธรรมต่าง ๆ

2. การตัดสินที่เป็นมาตรฐานนี้คือเป็นกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ได้ ตามความต้องการ หลักคุณธรรมจึงต้องเป็นไปตามหลักสากลและเป็นค่านิยมที่ได้รับการยอม รับนับถือโดยทั่วไป

ดังนั้นมีมีข้อขัดแย้งกันเรื่องคุณงามความดี หลักจริยธรรมทั้ง 2 หลักนี้ จะสามารถแก้ปัญหาขัดแย้งเหล่านี้ได้ และเป็นหลักที่ดีความคุณธรรมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือในแนวเดียวกัน

โคลเบริก ชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการการเรียนรู้ด้านพุทธศึกษามีการดำเนินตามการเปลี่ยนแปลงตามลำดับของสัมพันธ์กันตามระยะเวลาที่แต่ละบุคคลดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายของแต่ละวัย แม้ว่าสิ่งแวดล้อมจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพทางจิตใจ และการรวมตัวนั้นประกอบด้วย ในขั้นตอนนั้น ตัวร้าทางสิ่งแวดล้อมจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงในแต่ละขั้นได้ พัฒนาการการเรียนรู้ของโคลเบริกสามารถนำไปใช้ในพัฒนาการด้านจริยศึกษาได้ด้วย การตัดสินคุณธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ เป็นผลผลิตของประสบการณ์ในการปฏิบัติต่อ กันซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ในส่วนบุคคลมากกว่ารูปแบบของวัฒนธรรมที่สังคมวางไว้ การพัฒนาอยู่ในสังคมของคน มีพื้นฐานมาจาก การเรียนรู้ทั้งทางพุทธศึกษาและจริยศึกษา โดยมีการเรียนรู้ทางพุทธศึกษาเป็นเบื้องต้น (Bill Forisha, 1976: 33-40)

หลักจริยศึกษาของโคลเบริก

หลักจริยธรรม (Moral Principles)

หลักจริยธรรมของ โคลเบริก มี 6 ขั้น ดังนี้

1. การลงโทษและการเชื่อฟังที่รับรู้เฉพาะตน (Punishment an Obedience)
2. ความแตกต่างระหว่างบุคคลและการแลกเปลี่ยนกันเพื่อแสรวงหารางวัล (Individualistic and Exchange)
3. ความสัมพันธ์และการกระทำตามรูปแบบ (Relationship and Conformity) ตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ
4. ระบบสังคมและความมีสติรับผิดชอบ (Social System and Conscience Maintenance) ทำตามหน้าที่ของสังคม
5. สิทธิ์และความผูกพันในสังคมที่จะทำตามคำมั่นสัญญา (Rights and Social Contract Utility)
6. การยึดมั่นในธรรมตามหลักสำคัญ (Universe Principles)

ระดับจริยธรรมของโคลเบิร์กแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (Kohlberg, 1976 : 34-35; Sprinthall and Sprinthall, 1990 : 176-177) ดังนี้:-

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลักเดี่ยงการลงโทษ (2-7 ปี) 	
<p>เป็นขั้นที่คนกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยคิดถึงความปลอดภัยทางกายของตนเองเป็นหลัก เชื่อฟังผู้ใหญ่ซึ่งมีอำนาจทางกาบสูงกว่า เพราะกลัวการถูกลงโทษ</p> ขั้นที่ 2 หลักการแสดง Hariharalak (7-10 ปี) 	<p>1. ระดับก่อนเกณฑ์ (2-10 ปี)</p> <p>เป็นขั้นที่คนเราจะกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยเริ่มคิดถึงคนอื่นขึ้นมาบ้าง แต่ก็เป็นไป เพื่อหวังที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทนจากคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องเรื่องชอบแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกัน โดยไม่ให้เสียเปรียบกัน</p>

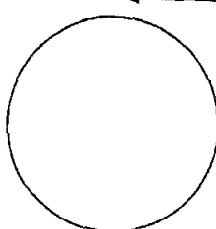
ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี) <p style="text-align: center;">ตนเอง</p> <p style="text-align: center;">กลุ่มชน</p>	
<p>เป็นขั้นที่เริ่มเอาความรู้สึก หรือความคิดเห็นของผู้อื่นเข้ามาพิจารณา ก่อนตัดสินใจ และจะปฏิบัติตามที่กลุ่มเห็นว่าเหมาะสม แรงจูงใจที่จะประพฤติจริยธรรมในขั้นนี้ คือ การเป็นคนดี เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ตนเองเกี่ยวข้องด้วย</p> <p>ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี)</p> <p style="text-align: center;">ตนเอง</p> <p style="text-align: center;">สังคม</p> <p>เป็นขั้นที่คนเราจะหันเข้าหากฎเกณฑ์ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนในสังคม แผนการทำในสิ่งที่กลุ่มเห็นชอบโดยการปฏิบัติตามกฎหมาย หรือระเบียบของสังคม จะเป็นไปในลักษณะที่ยึดมั่นอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม</p>	<p>2. ระดับตามเกณฑ์ (10-16 ปี)</p>

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป)

ข้อตกลงและสัญญาที่กระทำ

กันโดยอิสรภาพ

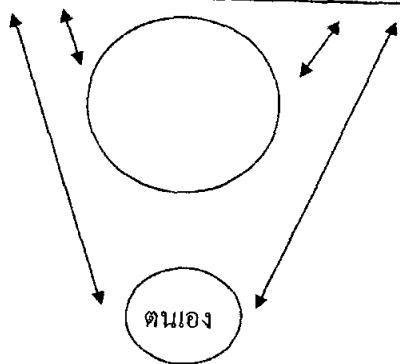

ข้อตกลงที่เป็น
ประชาริปไตย
ในเรื่องสิทธิ
มาตรฐานและ
การเปลี่ยนแปลง

เป็นขั้นที่ยังคงยึดถือกฎหมาย หรือกฎหมายที่ของสังคม แต่
ก็มีความคิดว่ากฎหมายหรือกฎหมายที่ดังกล่าวอาจเปลี่ยน
แปลงแก่ไขได้ ถ้าเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ และ
เป็นสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสำคัญ (อายุ 25 ปีขึ้นไป)

หลักสำคัญแห่งความยุติธรรมสำหรับทุกคน

เป็นขั้นที่คนจะมีความสำนึกร่วมกันในหลักการต่าง ๆ ทางจริย
ธรรมที่เป็นอุดมคติสำคัญ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ถูก
ต้อง หรือเหมาะสมในการนำไปใช้กับทุกคน (ทุกชาติ)
ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับความยุติธรรม ความเสมอภาค
และความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ทุกคน

ระดับของจริยธรรม

3. ระดับเหนือกฎหมาย (16 ปีขึ้นไป)

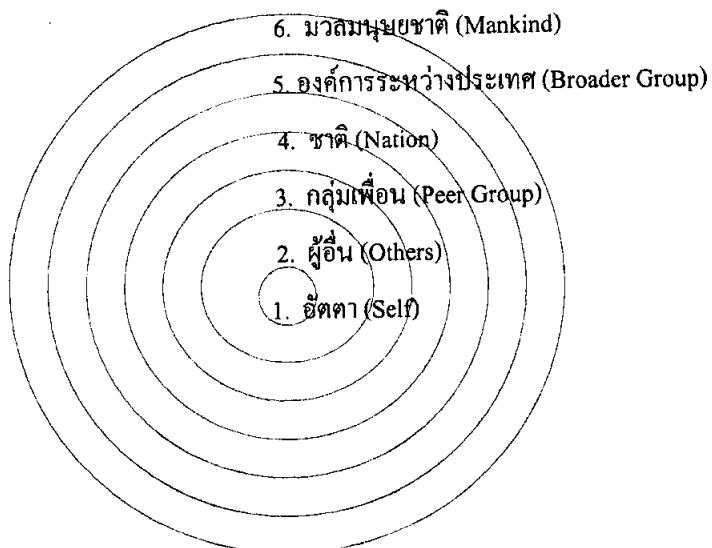
พิจารณาจากขั้นของจริยธรรมในแนวของโคลเบร์ก จุดเริ่มต้นของขั้นตอนก็คือ อัตรา (Self) ที่แบ่งขยายกว้างออกไปจนถึงสากลโลก การจัดจริยศึกษาในจุดนี้จะช่วยให้เกิด ความรู้ความเข้าใจถึงระดับคุณธรรมเพื่อใช้ในการพิจารณาแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม เริ่มจาก ผลประโยชน์ส่วนตนเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่เอื้อต่อมวลชนในสังคมมากยิ่งขึ้นเป็น ลำดับ เมื่อต้องเลือกตัวค่าอธิบายคุณค่า หรือตัดสินใจย่างไรก็สามารถพิจารณาขั้นตอน เลือก สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนใหญ่ได้ตามขั้นตอนในแผนภูมิ ต่อไปนี้

การจัดการศึกษาตามหลักจริยธรรมของโคลเบร์กพัฒนาแนวการสอนเกินหลักจริยธรรม 6 ข้อ ไปถึงข้อสุดท้ายที่น่าจะเป็น เห็นความคิดที่เอื้อไปสู่แม่น้ำสากล คือ “ไม่มีที่สิ้นสุด”

ลักษณะการจัดการศึกษาจากวงจรข้างล่างนี้แสดงว่า ควรฝึกฝนอบรมตนเองแล้วเริ่มคน กันอื่นขยายไปจนมีกลุ่มเพื่อน มีชาติของตน มีการให้ความช่วยเหลือร่วมมือสัน พันธ์ไมตรี ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ขยายวงกว้างไปถึงมนุษยชาติทั้งมวลจนรวมเป็นสากลโลก หรือ จักรวาล

จริยศึกษาจึงเป็นการให้การศึกษาด้านคุณธรรมให้แต่ละคนสามารถดำเนินชีวิตด้วย สันติสุข เกิดสันติภาพขึ้นในโลก

7. สากลจักรวาล (Cosmos)

อัตตา (Self) ที่เข้มข้นจนถึงระดับอัตโนมิย เป็นลักษณะของบุคคล และการกระทำที่เห็นแก่ตัว เป็นจุดศูนย์กลางโดยเจตนาและแรงจูงใจที่ตนประสงค์ อัตโนมิยหรือ egoism เชื่อว่า การกระทำที่มนุษย์ทำล้วนเป็นไปเพื่อก่อประโยชน์ให้แก่ตนเองทั้งสิ้น เป้าหมายก็คือเพื่อผลดี ต่อตนเองไม่ทางตรงก็โดยทางอ้อม ถ้ามองในแง่เดียวก็เป็นการคุ้มครองตัวเอง ทำให้เกิดพลังที่จะรับกระทำ ถ้าปราศจากเป้าหมายของตนเองเสียแล้ว ย่อมขาดแรงจูงใจที่จะลงมือกระทำ ปัญหาที่คือ คิดถึงผลประโยชน์ของตนเองเสียจนเบี่ยงเบี้ยนผู้อื่น

ถ้ามนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์สังคมสามารถเสียสละผลประโยชน์ของส่วนตนเพื่อส่วนรวม สำรวจอัตราด้วยเจตนาที่จะสร้างสรรค์ทั้งตัวเอง และผู้อื่นให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามมีอิสรภาพหลุดพ้นจากความปรารถนาที่ไม่น่าประسنค์ตามค่านิยมในสังคม มีมโนธรรมที่จะตัดสินคุณค่าการกระทำต่าง ๆ ได้ โลกก็จะมีแต่ความสงบสุข

งานของเพียเจต์ (Piagetian Framework)

จุดประสงค์หลักของเพียเจต์ (ประภาศรี สีหำปี, 2540: 29) คือ การสำรวจธรรมชาติในการตัดสินคุณธรรมของเด็ก ได้ทำวิจัยในเงื่อนไขศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลในเรื่อง ต่อไปนี้

1. เจตคติของเด็กที่มีต่อกฎ
2. การตัดสินของเด็ก เกี่ยวกับความถูกต้องและความผิด
3. การประเมินค่าความยุติธรรมในการตัดสิน

เพียเจต์เริ่มกำหนดว่า ความมองงานในการตัดสินด้านคุณธรรมมีลำดับพัฒนาการเป็นระยะ โดยขึ้นอยู่กับการวางแผนแบบในความก้าวหน้าในการเรียนรู้ มากกว่าการเรียนรู้กฎโดยการให้รางวัลและการลงโทษคือ การลอกเลียนแบบอย่างเท่านั้น

ใน ค.ศ. 1932 เพียเจต์เขียนไว้ว่า คุณธรรมประกอบขึ้นด้วยระบบของกฎและการคงอยู่ของคุณธรรมจะคื้นหาได้จากความเชื่อถือ ซึ่งแต่ละรายบุคคลพยายามที่รับกฎเหล่านั้น

การสำรวจธรรมชาติหรือคุณลักษณะของการตัดสินคุณธรรมของเด็ก เพียเจต์ ทำโดยการพูดคุยกับเด็ก ตามโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง ทำให้เด็กได้เห็นเหตุการณ์สองด้านกันไป และถามให้วิเคราะห์พฤติกรรมทั้งสองด้าน ที่เขายกมาแสดงให้ดูใช้ทฤษฎีสืบสวนสอบสวนพิจารณาความคิดของเด็ก โดยคุ้ลามัดขึ้นตอนการพัฒนาและการดำเนินรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับความเจริญวัยของเด็ก

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

จอห์น ดิวอี้ เสนอประเด็นที่ว่า หลักจริยธรรมจะ ไม่แยกออกจากชีวิตในสังคมของมนุษย์ ทราบได้ที่ยังมีการสมาคมร่วมกันอยู่ ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นรูปแบบของชีวิตในสังคม มิใช่เป็นการเตรียมตัวสำหรับบุคคลโดยบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ลักษณะนิสัยจะได้รับการตีความว่า คุณลักษณะอย่างไรอยู่ที่ความใส่ใจที่แสดงให้เห็นและความตระหนักในด้านความรู้สึก ความปรารถนาและสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งการกระทำที่จะควบคุมการทำงานและแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้

คุณธรรมจริยธรรม คือหลักความประพฤติ ที่มีการฝึกอบรมให้เป็นความประพฤติของพกเมืองดี โดยเน้นที่รายบุคคลเท่ากับที่ตระหนักถึงผลทางสังคมที่จะดำรงรูปแบบของสังคมนั้น ดังนั้นหลักจริยธรรมจึงไม่มีโครงนิடกนหนึ่งผูกขาดการตัดสินใจ ไม่ใช่เรื่องหนึ่ง ธรรมชาติ ไม่สร้างรูปแบบเฉพาะภูมิภาคหรือวิถีชีวิตเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง การแปลความหมายคุณธรรม ในชีวิตสังคม ซึ่งเต็มไปด้วยการเร่งรุดหน้าที่จะสร้างลักษณะนิสัยของบุคคล โดยเน้นความสำคัญในด้านจิตวิทยาในการจัดการศึกษา (John Dewey, 1975: 46-48)

อุปกรณ์การให้ความรู้ทางจริยธรรมมีความรู้สึกรับผิดชอบเป็นส่วนช่วย ได้มาก พลางงานของโรงเรียนตัดสินได้จากความสำเร็จในการพัฒนาความสามารถในการตัดสินคุณธรรมของแต่ละบุคคล ได้ นักการศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมนักเรียนโดยการเสริมสร้างพลังในการดำเนินกิจกรรมด้วยตัวนักเรียนเอง ใช้สติปัญญาโดยไม่ลงทะเบียนหลักคุณธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

ถักริของคนที่ (Kant)

คนที่ เป็นชาวเยอรมัน เป็นนักปรัชญาผู้มีชื่อเสียงในช่วงระยะเวลา ก.ศ. 1724-1804 มีความเห็นว่า ดี ชั้ว ผิด ถูก ที่เป็นศิลธรรมนั้นเป็นสิ่งสาธารณะ ค่าของจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีจริงตายตัว จะถือเอาผลของการกระทำมาตัดสินไม่ได้ ทฤษฎีนี้จะยึดถือกฎระเบียบเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานการพิจารณาตัดสินคุณค่าจะทำไปตามหน้าที่ที่ระบุไว้เป็นข้อกำหนดนั้น จะแปรเปลี่ยนโดยเลี่ยงไปใช้เหตุผล จากผลการกระทำไม่ได้ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ เพียงใดก็ตาม สิ่งที่คนที่เชื่อว่าเป็นการกระทำที่ดีนั้น ไม่มีอะไรในโลกนี้ที่คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีโดยปราศจากเงื่อนไข นอกจากการมีเจตนาที่ดี ดังนั้นการทำงานหน้าที่จึงเป็นเจตนาดี ไม่ใช่ การกระทำการตามแรงกระตุ้นของสัญชาตญาณและความรู้สึกตามอารมณ์ปรารถนา แต่ทำงานเจตนาที่เกิดจากสำนึกรู้สึกในหน้าที่